

„Predmeti opće uporabe svuda oko nas“

Vjera Haberle, Ivona Vidić Štrac, Nino Dimitrov

Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Općenito, predmeti opće uporabe, odnosno materijali od kojih su izrađeni ti predmeti dio su našeg svakodnevnog života, što najbolje opisuje sljedeći citat: „Mi nosimo te tzv. skrojene materijale, pijemo i jedemo iz njih, spavamo između njih, sjedimo, stojimo i hodamo po njima stišćemo ih i okrećemo; uz njihovu pomoć čujemo razne zvukove i vidimo na daljinu u vremenu i prostoru, živimo u kućama i vozimo automobile napravljene većinom od tih materijala“.

Laboratorij Odjela za predmete opće uporabe posjeduje dugogodišnju tradiciju od preko 50 godina u ispitivanju, ali i u istraživanju predmeta opće uporabe. Od svih zavoda za javno zdravstvo u RH u HZJZ je to samostalna jedinica koja se bavi isključivo predmetima opće uporabe.

U Odjelu se općenito prati, proučava i ocjenjuje zdravstvena ispravnost predmeta opće uporabe u proizvodnji i prometu u RH, kao i onih iz uvoza, prate i primjenjuju nove analitičke metode i tehnike.

U predmete opće uporabe spadaju materijali i predmeti koji dolaze u neposredan dodir s hranom te predmeti široke potrošnje, posebice dječje igračke, kozmetika i deterdženti, što ukazuje na njihovu raširenost i izrazitu važnost u svakodnevnom životu. Stoga je vizija za budućnost unaprijediti metodiku rada u Odjelu i time prikupiti i obraditi što više podataka s ciljem unaprjeđivanja zdravstveno sigurnijeg načina života kroz zaštitu potrošača.

Odjel surađuje s MZ u izradi propisa iz područja te višegodišnjih i godišnjih planova monitoringa i službene kontrole, a obavlja i sve ostale poslove za MZ vezane za predmete opće uporabe. Osim toga aktivno surađuje s Hrvatskom agencijom za hranu na području ambalaže za hranu i Hrvatskim zavodom za norme gdje su djelatnici voditelji ili članovi nekoliko Tehničkih odbora. Postoji suradnja s fakultetima Sveučilišta u Zagrebu te međunarodna suradnja.

U svrhu stalnog poboljšanja kvalitete rada i poboljšanja usluga prema korisnicima laboratorij Odjela za predmete opće uporabe, osim što je od strane Ministarstva zdravlja RH ovlašten za ispitivanje predmeta opće uporabe, akreditiran je u sklopu Službe za zdravstvenu ekologiju prema zahtjevima norme HRN EN ISO/IEC 17025. Akreditacija laboratorija predstavlja jedan od načina ulaska u globalni sustav ocjene sukladnosti i logičan slijed i nadogradnju razvoja laboratorija, a rezultat je dugogodišnjeg radnog iskustva uz stalno stručno usavršavanje u području predmeta opće uporabe.

Odjel također pruža mogućnost obavljanja stručne prakse i stručnog usavršavanja studentima srodnih fakulteta.

Odsjek za materijale i predmete koji dolaze u neposredan dodir s hranom (Food Contact Materials and Articles - FCM)

Materijalima u smislu važećih propisa smatraju se: metali i njihove slitine, emajl, cement, keramika i porculan, staklo, polimerni materijali (plastika uključujući lakove, premaze i prevlake, celuloza i elastomeri) drvo uključujući i pluto te tekstil. Predmetima se u smislu Pravilnika smatraju posuđe, pribor, oprema i uređaji te ambalaža koja se rabi u poslovanju s hranom (uključujući i aktivnu i inteligentnu ambalažu), cijevi i oprema koja služi za transport vode za

piće, budući da je voda za piće isto tako hrana te proizvodi namijenjeni dojenčadi i djeci mlađoj od 3 godine za olakšavanje hranjenja, sisanja, umirivanja i spavanja (dude varalice, nastavci za bočice za hranjenje, grizalice). To govori kako je područje FCM izrazito složeno, čemu u prilog govori i činjenica da je u EU regulirano samo djelomično. Sve postojeće europske Uredbe su preuzete, a direktive implementirane u naše zakonodavstvo. Za neharmonizirano područje vrijedi i dalje naše postojeće zakonodavstvo.

U Odsjeku se ispituje uz sve materijale i gotove proizvode koji dolaze u dodir s hranom i ambalaža za predmete široke potrošnje (kozmetička i farmaceutska industrija).

Provode se ispitivanja globalne i specifične migracije za potrebe nadzora nad tržištem i za potrebe proizvođača i uvoznika i to: prema zahtjevima važeće legislative iz područja i prema specifičnim zahtjevima korisnika naših usluga (na području nanotehnologije u proizvodnji FCM ambalaže što nije u potpunosti regulirano niti u EU, identifikacija i kvantifikacija dodataka polimernim materijalima za posebne potrebe, izrađuju se znanstvena mišljenja vezana za zdravstvenu ispravnost ambalaže za Hrvatsku agenciju za hranu)

Analize FCM provode se akreditiranim HRN (EN ISO/IEC 17025) i neakreditiranim metodama, i to sljedećim tehnikama: PY/GC-MS; GC-MS; GC-FID, UV/VIS i ostale tehnike drugih odsjeka unutar Službe (AAS, ICP-OES, HPLC).

Odsjek aktivno surađuje s fakultetima (FKIT i FSB) na projektima:

- Recikliranje plastične ambalaže

S obzirom da reciklirana ambalaža može utjecati na zdravstvenu ispravnost hrane vrlo je važno razlikovati čiste od recikliranih materijala pri čemu su napravljeni značajni pomaci vezani za razvoj metoda i upoznavanja specifičnih karakteristika takvih materijala.

- Ispitivanje biorazgradljive ambalaže –Marine Clean

Osim toga, laboratorij aktivno surađuje sa EU referentnim laboratorijima, pruža znanstvenu i stručnu pomoć raznim institucijama u RH, posebice MZ i HAH, pruža pomoć industriji u vidu tehničke pomoći, kao i u prilagodbi implementiranja novih EU propisa i aktivno sudjeluje u ekspertnoj grupi za ambalažu u upravi EDQM (Strasbourg).

Laboratorij Odjela za predmete opće uporabe ovlašten je Rješenjem Ministarstva zdravlja od 22. srpnja 2013. kao NACIONALNI REFERENTNI LABORATORIJ ZA MATERIJALE I PREDMETE KOJI DOLAZE U NEPOSREDAN DODIR S HRANOM

Zadatak Odsjeka je uskladiti i prilagoditi metodiku rada i to na način da se organiziraju i planiraju PT sheme s ostalim ovlaštenim laboratorijima na području RH te načiniti plan akreditacije i podjelu djelatnosti s ostalim ovlaštenim laboratorijima kako se ne bi duplirala područja akreditiranih metoda, kao i s obzirom da se radi o potrebi akreditiranja vrlo velikog broja metoda iz ovog područja, posebice što se tiče određivanja specifičnih migracija iz FCM

Odsjek za predmete široke potrošnje i praćenje sigurnosti kozmetičkih proizvoda

Pod predmetima široke potrošnje smatraju se oprema i uređaji za proizvodnju kozmetičkih proizvoda, dječje igračke, sredstva za održavanje čistoće u kućanstvu i u industriji, uključujući i ona koja se koriste u proizvodnji i stavljanju hrane na tržište, dezinfekcijska sredstva te

insekticidi za kućnu uporabu, duhan, duhanski proizvodi i pribor za pušenje (pribor koji pri pušenju dolazi u dodir s ustima i usnom šupljinom: lula i cigaretnik – usnik), određeni predmeti i sredstva koja pri uporabi dolaze u neposredan dodir s kožom i/ili sluznicom, uključujući i proizvode za zabavu odraslih i predmete za ukrašavanje lica i tijela, i imitacija nakita, proizvodi koji u primjeni dolaze u dodir s kožom i/ili sluznicama, a sadrže zdravstvene tvrdnje, posebnu namjenu, ograničeni način primjene i specifična upozorenja.

Praćenje i izrada zakonskih propisa iz područja kozmetike, deterdženata, dječjih igračaka, te sudjelovanja u radnim skupinama pregovaračkog tima Acquis communautaire poglavlje 1. Sloboda kretanja roba neke su od značajnijih aktivnosti u kojima su djelatnici Odsjeka sudjelovali pri ulasku Hrvatske u EU. Sadašnje aktivnosti uključuju aktivno sudjelovanje u ekspertnoj grupi Odbora za zaštitu potrošača za područje kozmetike P-SC-COS European Directorate for the Quality of Medicines & HealthCare (EDQM-a) Vijeća Europe u Strasbourgu, a članovi smo i ekspertne grupe za igračke u Briselu. Laboratorij Odjela sa svojim aktivnostima uključen je u mrežu laboratorija OCCL (Official Cosmetics Control Laboratory) za provođenje laboratorijskih testiranja kozmetičkih proizvoda neovisno od proizvođača i samo za nadležno tijelo u svrhu nadzora nad tržištem.

U suradnji sa ostalim laboratorijima Službe za zdravstvenu ekologiju provode se ispitivanja zdravstvene ispravnosti predmeta široke potrošnje propisana Zakonom o predmetima opće uporabe koji obuhvaća EU propise te nacionalno zakonodavstvo. S obzirom na zahtjeve iz Uredbe o kozmetičkim proizvodima, u okviru Odsjeka izrađuje se ocjena sigurnosti kozmetičkog proizvoda - Safety Assessment, te zajedno s MZ provodi sustav kozmetovigilancije - novi pristup upravljanju ozbiljnim neželjenim učincima nastalih uporabom kozmetike.

Djelatnici Odsjeka su aktivni u radu Hrvatskog zavoda za norme i to odborima TO 181 Sigurnost igračaka i proizvodi za djecu, TO 217 Kozmetika, i TO 539 Kemijski dezinficijensi i antiseptici. Osim toga, djelatnici Odsjeka sudjeluju kao aktivni članovi u ekspertnoj grupi Odbora za zaštitu potrošača za područje kozmetike u upravi EDQM Strasbourg. Odsjek aktivno surađuje s Ministarstvom zdravlja na izradi višegodišnjih i godišnjih planova monitoringa i službene kontrole iz područja predmeta široke potrošnje. Djelokrug rada Odsjeka uključuje i znanstveno istraživački rad kao i suradnju s različitim znanstvenim institucijama posebice FBF-om što je rezultiralo publiciranjem nekoliko znanstvenih i diplomskih radova.